

ირინა ბაგაური

*სამოქალაქო ინტეგრაციისა და
ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრი*

ბილინგვიპრო და საქართველო გლობალურ კონტექსტში

„მულტილინგვიპრო მსოფლიოში აშკარად უფრო სასარგებლო
და რაციონალურია, რომ იყო მულტილინგვიპრო,
ვიდრე მხოლოდ მონოლინგვიპრო (ფიშმანი, 1978)

აბსტრაქტი

წინამდებარე სტატიის მიზანს წარმოადგენს საქართველოში ბილინგვიპროსა და უცხო ენების საჭიროების ანალიზი და შეფასება დასაქმების თვალსაზრისით და აკადემიური მიზნებიდან გამომდინარე. სტატიის ძირითად ნაწილში აღწერილია საკითხის ფარგლებში განხორციელებული კვლევა. კვლევის მიზანს წარმოადგენდა შრომით ბაზარსა და განათლების სისტემას შორის ლინგვისტური კავშირების დადგენა, რომლის ფარგლებშიც დაისვა შესაბამისი საკვლევი კითხვები. საკითხის კომპლექსურობიდან გამომდინარე ჩატარდა როგორც თვისებრივი, ასევე რაოდენობრივი კვლევა. თვისებრივ კვლევაში მონაწილეობა მიიღეს „თიბისი ბანკის“, სასტუმრო „ამბასადორის“, გადაცემა „ვაკანსიისა“ და ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წარმომადგენლებმა, ხოლო რაოდენობრივ კვლევაში მოხდა სახელმწიფო უნივერსიტეტის 50 მაგისტრანტის გამოკითხვა ფაკულტეტების მიხედვით. დასკვნით ნაწილში წარმოდგენილია კვლევის ძირითადი შედეგები და სამომავლო რეკომენდაციები. როგორც თვისებრივი, ასევე რაოდენობრივი კვლევის შედეგებში გამოიკვეთა ბილინგვიპროს უდიდესი საჭიროება როგორც დასაქმების, ასევე აკადემიური მიზნებიდან გამომდინარე.

შესავალი

მარტივი მიდგომით, ენა განხილულია, როგორც ურთიერთობის საშუალება, რომელიც ემსახურება საუბარს, მოსმენას, შეხედულებების გამოთქმას, წერისა და კითხვის პროცესს. თანამედროვე კონცეპტუალისტური შეხედულებების თანახმად კი – ენა არის უნარი, რომელიც წიგნიერებასთან ერთად განიხილება და დასავლურ შრომით ბაზარზე მნიშვნელოვნად ფასობს. მე-20 საუკუნეში მოღვაწე ფრანგმა სოციოლოგმა **პიერ ბურდიემ** ენა წარმოადგინა, როგორც „სიმბოლური კაპიტალი“, რომელიც შესაძლებელია

გაიცვალოს სოციალური ურთიერთობების ბაზარზე. მოცემული რესურსი, რომელიც წარმოდგენილია სიმბოლური კაპიტალის სახით, საბოლოოდ გარდაიქმნება ინდივიდის საკუთრებად და ღირებულებად, რომელიც წარმოადგენს ძველამოსილებისა და პრესტიჟის წყაროს (მეხია, 2003). ავსტრალიელი ენათმეცნიერის ალისტერ პენიუკის სიტყვებს თუ მოვიშველიებთ: „მსოფლიოს ტრადიციულ საზღვრებს სძინავს (მეხია, 2002). მსოფლიო წარმოდგენილია, როგორც „გლობალური სოფელი“, გლობალური ეკონომიკითა და აზროვნებით. გლობალიზაციის შედეგს

წარმოადგენს ასევე ინგლისური ენის გააქტიურება.

საქართველო წარმოადგენს გლობალური მსოფლიოს ნაწილს. ეს ნიშნავს, რომ საქართველო არის ენობრივი და კულტურული მრავალფეროვნების ნაწილი, ბილინგვიზმის და უცხო ენების ცოდნის გარეშე კი წარმოუდგენელია ასეთ გლობალურ სივრცეში ინტეგრირება, პიროვნული შესაძლებლობების სრულფასოვანი წარმოჩენა. საქართველოში ეკონომიკა, ბიზნესი, განათლება, კულტურა გახდა გლობალური. ამიტომ ყველა სფეროში შეიმჩნევა ბილინგვიზმზე მოთხოვნა, თანამედროვე ტექნოლოგიების განვითარება კიდევ უფრო ზრდის ამ მოთხოვნას. განსაკუთრებული მოთხოვნა იგრძნობა შრომით ბაზარზე და საგანმანათლებლო სივრცეში. ინგლისური ენა, როგორც მსოფლიო „ლინგვა ფრანკა“, საქართველოშიც მნიშვნელოვან ფენომენს წარმოადგენს. უცხო ენებთან დაკავშირებული ყველა ახალი ინიციატივა ინგლისურთან არის ასოცირებული. ეს ალბათ გამოწვეულია ინგლისურ ენაზე ასეთი გაზრდილი მოთხოვნით როგორც საქართველოს მასშტაბით, ასევე საერთაშორისო დონეზე.

მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში ბილინგვიზმი მიჩნეულია, როგორც ეკონომიკური უპირატესობისა და დასაქმების ხელშემწყობი ინსტრუმენტი, რომელიც სახელმწიფო დონეზეა მოწოდებული და წახალისებული. აღნიშნული შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ ჰონკონგის მაგალითზე, სადაც სტუდენტებისა და მათი მშობლების მიერ ინგლისური ენა აღქმულია, როგორც მაღალი ღირებულების მქონე რესურსი, კაპიტალი, რომელიც განსაზღვრავს მათ სამომავლო ძღვევამოსილებას და მატერიალურ კეთილდღეობას. კანადის მაგალითზე ლინგვისტურ კაპიტალად მიჩნეულია ფრანგული და ინგლისური ენების ცოდნა.

ბილინგვიზმის ეკონომიკური თვალსაზრისით უპირატესობის მაგალითს იძლევა სამხრეთ ფლორიდა და მაიამი, სადაც არსებული ფირმები, ორგანიზაციები და ბანკები ორ ენაზე ოპერირებენ და

შესაბამისად ესაჭიროებათ ინგლისურ / ესპანურენოვანი ბილინგვალ კადრები.

კვლევის მიზანი

მსოფლიოს კვალდაკვალ, საინტერესოა, თუ რომელი ენა/ენები ითვლება საქართველოში ლინგვისტურ კაპიტალად? ამ კუთხით კი მნიშვნელოვანია საქართველოში არსებული ენობრივი მოთხოვნების გაანალიზება და შეფასება, რათა მოხდეს სამომავლო პერსპექტივების განხილვა

განათლებასთან ერთად, დასაქმება მნიშვნელოვან პრიორიტეტს წარმოადგენს საქართველოსთვის. დასაქმებისა და განათლების ურთიერთკავშირი ქმნის განვითარების ჯაჭვს, კერძოდ, ხარისხიანი და შრომით ბაზარზე მიბმული განათლება არის დასაქმების წინაპირობა, ხოლო დასაქმების მანევრებადი, ქვეყნის ეკონომიკური წარმატებისა და სტაბილური განვითარების ინდიკატორია.

მოცემული კვლევის ფარგლებში, საქართველოსთვის ორი პრიორიტეტული მიმართულების, განათლების სისტემის და დასაქმების ურთიერთკავშირია წარმოდგენილი, თუმცა მნიშვნელოვანია იმის დადგენა, თუ რა ადგილი უჭირავს ამ ურთიერთკავშირში ბილინგვიზმს. კვლევის ჰიპოთეზა ჩამოყალიბდა არსებული მდგომარეობის კვალდაკვალ და წარმოდგენილია შემდეგი სახით: **ბილინგვიზმი, როგორც უნარი, მნიშვნელოვანია დასაქმების თვალსაზრისით და აკადემიური მიზნებიდან გამომდინარე.** საკვლევი საკითხის ფარგლებში ჩამოყალიბდა შემდეგი საკვლევი კითხვები:

- **რამდენად მნიშვნელოვანია ბილინგვიზმი დასაქმებისათვის?**
- **რა სახის ლინგვისტური მოთხოვნები არსებობს თანამედროვე შრომით ბაზარზე?**
- **რამდენად განსაზღვრავს ბილინგვიზმი სტუდენტთა აკადემიურ წარმატებას?**
- **რომელ უცხო ენებზეა გაზრდილი მოთხოვნა?**

- რა ღონისძიებები ტარდება ბილინგვიპურ არსებული გაზრდილი მოთხოვნის საპასუხოდ?

ფრედ კერლინგერის აზრით, „არ არსებობს ისეთი რამ, როგორცია თვისებრივი მონაცემი. ყველაფერი ან ერთია, ან ნული“. მართლაც, მეცნიერებს დღესაც აქვთ დავა, თუ რომელი მეთოდოლოგია არის უმჯობესი კონკრეტული კვლევის პროცესის დროს და რომელი არის უფრო მეცნიერული. თითოეულ მიდგომას თავისი დადებითი მხარეები და შეზღუდვები აქვს. მაგალითად, თვისებრივი კვლევა ნაკლებად გამოსადეგია იმ შემთხვევაში, თუ გვსურს კვლევის შედეგების განზოგადება უფრო ფართო ჯგუფებზე, მაშინ, როდესაც რაოდენობრივი კვლევა არ იძლევა დეტალურ ინფორმაციას კონკრეტულ საკითხებთან დაკავშირებით. ზოგიერთ შემთხვევაში მკვლევარს, შესაძლოა, დასჭირდეს რაოდენობრივი და თვისებრივი კომპონენტების კომბინირება კვლევაში, რასაც ტრაიანგულაცია ეწოდება. სწორედ ორი მეთოდის კომბინაციით განხორციელდა მოცემული საკითხის ფარგლებში დაგეგმილი კვლევა. გამოყენებული იქნა, როგორც თვისებრივი კვლევა, ასევე რაოდენობრივი კვლევა. თვისებრივი კვლევის ამოცანას წარმოადგენდა დამსაქმებლების მხრიდან ენობრივი მოთხოვნების შეფასება, ყველაზე მოთხოვნადი უცხო ენების გამოკვეთა. ამ კუთხით შეირჩა „თიბისი ბანკი“, როგორც ერთ-ერთი ლიდერი ბანკი ქართულ სივრცეში. მოცემული კვლევისათვის საბანკო სექტორის მონაწილეობა იმით არის მნიშვნელოვანი, რომ საბანკო სფერო მომხმარებლებისთვის გარკვეული საბანკო მომსახურების მიწოდებისას უშუალოდ დგას ბილინგვიპუმის საჭიროების წინაშე, ამიტომ არსებული ენობრივი მოთხოვნები თვალსაჩინოა. კიდევ უფრო იზრდება ბილინგვიპუმზე მოთხოვნა სასტუმროების სფეროში, რადგან სასტუმროს მომხმარებელთა ძირითადი ნაწილი წარმოადგენს უცხოენოვან სეგმენტს. ამიტომ მნიშვნელოვანია კვლევაში სასტუმრო „ამბასადორის“ მონაწილეობა. თვისებრივი კვლევის ციკლში

მონაწილეობა მიიღო ასევე გადაცემა „გაკანსიამ“. მოცემული გადაცემა წარმოადგენს მედიატორს დამსაქმებლებსა და პოტენციურ კადრებს შორის, ამიტომ მათთვის ცნობილია დამსაქმებელთა ლინგვისტური მოთხოვნები. კვლევის ფარგლებში გადაცემის პროდიუსერებთან და ჟურნალისტებთან ჩატარდა ჩაღრმავებული ინტერვიუ. საუნივერსიტეტო დონეზე კვლევაში მონაწილეობა მიიღო ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მრჩეველმა - ქალბატონმა მარინა ლომოურმა, რექტორის მრჩეველთან ჩატარებული ინტერვიუს შედეგად მოპოვებულ იქნა ინფორმაცია უნივერსიტეტში დაგეგმილი სიახლეების შესახებ, რომელიც უცხო ენებს შეეხება. რაოდენობრივი კვლევისთვის შემუშავდა 37-პუნქტიანი კითხვარი. კითხვარის საფუძველს წარმოადგენდა კითხვარის ერთგვარი ჩარჩო, რომლის საფუძველზეც მოხდა კითხვების შეგენა. ჩარჩო მოიცავდა სამ ძირითად განყოფილებას, პირველი განყოფილება სტუდენტთა ატრიბუტების დასადგენად იყო გამიზნული, მეორე განყოფილებაში არსებული კითხვები სტუდენტების დამოკიდებულებას უცხო ენების ცოდნის მნიშვნელობისა და ბილინგვიპუმის საჭიროების დადგენას ემსახურებოდა, ხოლო მესამე ნაწილში სტუდენტები შეეცადნენ ინგლისურ ენაში ცოდნის თვითშეფასებას და სამომავლო მიზნების გამოხატვას უცხო ენებთან კავშირში. დამოკიდებულებების გაზომვა მოხდა ოთხდონიანი დაბალანსებული სკალის მეშვეობით. კვლევაში მონაწილეობა მიიღო 5 ფაკულტეტის 50-მა მაგისტრანტმა. სამიზნე ჯგუფად შეირჩა მაგისტრატურის სტუდენტები ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფარგლებში ფაკულტეტების მიხედვით. რაოდენობრივი კვლევის მიზანს წარმოადგენდა სტუდენტების დამოკიდებულებების დადგენა ბილინგვიპუმთან დაკავშირებით. ასევე, მათ მიერ ბილინგვიპუმის საჭიროების შეფასება.

კვლევა ქართულ შრომით ბაზარზე

კვლევა „თიბისი-ბანკში“

„თიბისი ბანკისთვის“ მომზადდა სპეციალური 18-პუნქტიანი კითხვარი სტრუქტურირებული ინტერვიუსთვის, სადაც ყურადღება გამახვილდა ბანკის ენობრივ მოთხოვნებზე ცალკეული უნარების დონეზე. მოცემული კითხვარის საშუალებით კვლევაში ჩაერთო ადამიანთა რესურსების მართვის განყოფილება (უფროსის მოვალეობის შემსრულებელი), ასევე შერჩევის ჯგუფის უფროსი. კვლევის შედეგად გამოიკვეთა ბანკში ბილინგვიპროს საჭიროება, თუმცა ენობრივი მოთხოვნები განსხვავებული აღმოჩნდა პოზიციების მიხედვით და შეესაბამება **B1**, **B2** დონეს მასიურ პოზიციებზე ფილიალებში. ბილინგვიპროს საჭიროებას ზრდის ის ფაქტიც, რომ თანამშრომლებს სისტემატურად უხდებათ უცხო ენების გამოყენება სატელეფონო საუბრების, საქმიანი მიმოწერის, კლიენტებთან ურთიერთობის და სამსახურეობრივი შეხვედრების დროს. ყველაზე მოთხოვნად ენებად „თიბისი ბანკში“ დასახელდა ინგლისური და რუსული. ხოლო ცალკეული ენობრივი კომპეტენციიდან მნიშვნელოვანია მოსმენის, საუბრის და წერის უნარები. **„თიბისი ბანკი“ პროგნოზს აკეთებს სამომავლოდ ინგლისურ ენაზე კიდევ უფრო გაზრდილ მოთხოვნასთან დაკავშირებით.**

კვლევა სასტუმრო „ამბასადორში“

სასტუმრო „ამბასადორის“ მხრიდან კვლევაში მონაწილეობა მიიღო სასტუმროს ივენთ-მენეჯერმა, რომელთანაც ჩატარდა ნახევრად სტრუქტურირებული ინტერვიუ. ინტერვიუს თემატიკა ძირითადად შეეხებოდა სასტუმროების ქსელში არსებულ ენობრივ მოთხოვნებს და ძირითადი ტენდენციებისა და პრობლემების გამოკვეთას. სასტუმრო

„ამბასადორის“ სერვისის მომხმარებელთა 80% წარმოადგენს უცხოენოვან სეგმენტს. ცხადია, ასეთ შემთხვევაში ცალსახად იზრდება ბილინგვიპროს საჭიროება და თანამშრომლებს ყოველდღიურად უხდებათ უცხო ენაზე კომუნიკაციის წარმოება. კვლევის პროცესში აღინიშნა, რომ სასტუმროში დასაქმებას განსაზღვრავს უცხო ენის ცოდნა. ინგლისური ენა წარმოადგენს ყველაზე მოთხოვნად უცხო ენას, რადგან მომხმარებელთა უმრავლესობა ფლობს ინგლისურს. თუმცა მომხმარებელთა გარკვეულ სეგმენტთან არსებობს აზიური ენების ცოდნის საჭიროება. ცალკეული ენობრივი უნარებიდან მნიშვნელოვანია საუბრის და მოსმენის უნარი, რადგან თუ კლიენტს ნათქვამის გამეორება დასჭირდა, ეს ცუდ ტონად ითვლება და სასტუმროს მომსახურების დონეზე ნეგატიურად აისახება. სასტუმრო „ამბასადორში“ ასევე საუბრობენ ინგლისურის მნიშვნელობის გაზრდაზე, რადგან პოსტსაბჭოთა ქვეყნების წარმომადგენლებიც კი, მაგალითად, პოლონელები საკომუნიკაციოდ იყენებენ ინგლისურს.

კვლევა გადაცემა „ვაკანსიაში“

„ვაკანსია“ ქართულ სატელევიზიო სივრცეში შედარებით ახალი, მაგრამ პოპულარული და რეიტინგული გადაცემაა, რომელიც ხელს უწყობს დასაქმებას. გადაცემის პარტნიორები არიან: „ნიკორა“, „პოპული“, „ენერგო-პრო ჯორჯია“, „M-GROUP“, „თეგეტა მოტორსი“, „ჯუნიორი“, „არქიმედეს გლობალ ჯორჯია“, „სილქ-ნეტი“, „გუდვილი“ და ა.შ.

გადაცემა ვაკანსიის ჟურნალისტთა გუნდთან ჩატარდა ჩაღრმავებული ინტერვიუ არასტრუქტურირებული კითხვარის საშუალებით. ძირითად საკვანძო კითხვებს წარმოადგენდა მათი შეხედულება თანამედროვე შრომითი ბაზრის ტენდენციებზე, დამსაქმებლების მხრიდან უცხო ენების მოთხოვნებთან დაკავშირებულ საკითხებზე, სამომავლო ლინგვისტურ ტენდენციებზე და ა.შ. გადაცემის პროდიუსერებმა დასაქმებისა და განათლების ურთიერთკავშირის

კუთხით ზოგადი ანალიზი გააკეთეს. მათ აღნიშნეს, რომ ძირითადად კადრებზე მოთხოვნა არსებობს მომსახურების სფეროში, სადაც ძალიან მნიშვნელოვანია ბილინგვიპი. ბილინგვიპის საჭიროების ზოგადი ტენდენცია ყველა სფეროში აღინიშნება და საშუალო და მაღალი რგოლის მენეჯერებისათვის მნიშვნელოვანია უცხო ენების ცოდნა. ყველაზე მოთხოვნად ენებად გამოიკვეთა ინგლისური, გერმანული, რუსული. ყურადღება გამახვილდა ასევე თურქულზე, როგორც რეგიონალურ ენაზე. სამომავლოდ უცხოელი ინვესტორების სიმრავლე კიდევ უფრო გაზრდის ბილინგვალ კადრებზე მოთხოვნას.

კვლევა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში

რექტორის მრჩეველ ქალბატონ მარინა ლომოურთან ჩატარდა ნახევრად სტრუქტურირებული ინტერვიუ. ყურადღება გამახვილდა ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე უცხოური ენების სწავლების გასაუმჯობესებლად შემუშავებულ ინიციატივასთან დაკავშირებით, რომელიც ითვალისწინებს ბაკალავრიატში ევროპული ენების შესწავლის შესაძლებლობას, რაც კრედიტების რაოდენობის გაზრდით გამოიხატა. მოცემული ინიციატივა ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა საბჭოს მიერ განიხილა და დამტკიცდა 2011 წლის იანვარში.

დარგობრივი ენის მიმართულებით მნიშვნელოვანი ღონისძიებები ხორციელდება ენების ცენტრში, იქმნება სპეციალური ტექსტები. ახალი ინიციატივების დანერგვა იგეგმება 2011 - 2012 სასწავლო წლებში. როგორც რეგიონალურ ენაზე, დიდი მოთხოვნა არსებობს თურქულზე, განსაკუთრებით კი უმაღლესი პროფესიული საგანმანათლებლო მიმართულებით. გარდა ამისა, ზუსტ და საბუნებისმეტყველო ფაკულტეტზე კომპიუტერული ტექნოლოგიების მიმართულებით ფუნქციონირებს ფრანგულენოვანი სექტორი, სადაც სწავლება მიმდინარეობს ფრანგულ ენაზე.

რაოდენობრივი კვლევის ობიექტად მაგისტრანტების შერჩევა მოხდა იმის გამო, რომ მათი ნაწილი დასაქმებულია და ისინი უკეთესად აცნობიერებენ ბილინგვიპის საჭიროებას როგორც დასაქმების თვალსაზრისით, ასევე აკადემიური მიზნებიდან გამომდინარე. კვლევაში მონაწილეობა მიიღო 5 ფაკულტეტის 50 მაგისტრანტმა. სტუდენტთა დამოკიდებულება უცხო ენების ცოდნასთან და ზოგადად ბილინგვიპის საჭიროებასთან დაკავშირებით პოზიტიური აღმოჩნდა. შედეგების მიხედვით, სტუდენტებს უმრავლესობა სასწავლო პროცესის დროს იყენებს ინგლისურს, რაც გამოიხატება აკადემიური წიგნების, სტატიების და სხვა დამხმარე ლიტერატურის გაცნობასთან. სტუდენტთა უმრავლესობა თვლის, რომ ბილინგვიპი ძალიან მნიშვნელოვანია და ხშირად გადაამწყვეტია დასაქმებისთვის და მათი აკადემიური წარმატებისთვის, გარდა ამისა, უცხო ენების ცოდნა მათ ეხმარება ინტერკულტურული ურთიერთობების მართვაში. სტუდენტებმა ერთპიროვნულად აღიარეს, რომ ყველაზე მოთხოვნადი უცხო ენა დღეისათვის საქართველოში არის ინგლისური და სწორედ ინგლისურში აპირებენ ისინი ენობრივი დონის ამადლებას, თუმცა კვლევაში მონაწილე სტუდენტები კარგად აცნობიერებენ სხვა ენების საჭიროებას. განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდა გერმანულზე, როგორც უდიდესი აკადემიური პოტენციალის მატარებელ ენაზე. ცალკეული ენობრივი უნარებიდან სტუდენტებმა გამოკვეთეს კითხვის უნარი და პროცენტულად ყველაზე დიდი მნიშვნელობა მიანიჭეს.

დასკვნა/დისკუსია

მსოფლიო შრომითი ბაზარი გახდა მობილური, დინამიური და გლობალური. გლობალიზაციის შედეგია ასევე ინგლისური ენის გაბატონება და „ლინგვა ფრანკად“ გადაქცევა.

მსოფლიოში არსებული ტენდენციების კვალდაკვალ, საქართველოც ჩაერთო ამ

ფერხულში. ამიტომ მნიშვნელოვანია საქართველოში არსებული ენობრივი მოთხოვნების გაანალიზება. კვლევის შედეგები წარმოადგენს ერთგვარ ანალიზს და შეფასებას საქართველოში არსებული ენობრივი საჭიროებების და დამოკიდებულებების შესახებ. თვისებრივი კვლევის შედეგად გამოიკვეთა უშუალოდ დამსაქმებლების მოთხოვნები ბილინგვიზმთან დაკავშირებით, ასევე გამოიკვეთა ყველაზე მოთხოვნადი ენები, რომელთა შორის უპირობოდ ინგლისური ლიდერობს. ცალკეულ ენობრივ უნარებზე ყურადღება გამახვილდა თვისებრივი კვლევის დროს. ამ შემთხვევაში გამოიკვეთა მოსმენისა და საუბრის უნარი. თვისებრივი კვლევის ძირითადი შედეგები ასე გამოიყურება:

- *ქართულ შრომით ბაზარზე აშკარა უპირატესობას ფლობენ უცხო ენების მცოდნე კადრები;*
- *ქართულ ენაზე არსებული სამეცნიერო ლიტერატურის დეფიციტის გამო, მნიშვნელოვანია ბილინგვიზმი სწავლის პროცესში;*
- *ყველაზე მოთხოვნადი უცხო ენა არის ინგლისური, გერმანული და რუსული;*
- *ბილინგვიზმი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მომსახურების სფეროში;*
- *სამომავლოდ ბილინგვიზმზე მოთხოვნა კიდევ უფრო გაიზრდება, რაც დაკავშირებულია უცხოელი ინვესტორების შემოსვლასა და ტურიზმისა და მომსახურების სფეროს განვითარებასთან.*

სტუდენტებთან ჩატარებული რაოდენობრივი კვლევის შედეგად ასევე იკვეთება ბილინგვიზმის საჭიროება, როგორც აკადემიური მიზნებიდან გამომდინარე, ასევე დასაქმების თვალსაზრისით. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ბილინგვიზმი აკადემიური მიზნებიდან გამომდინარე, რადგან ცოდნა და განათლება 21-ე საუკუნის უმთავრეს ღირებულებად იქცა. საერთაშორისო საგანმანათლებლო გაცვლითი პროგრამების სიმრავლე და დასავლური განათლების მიღების სურვილი კიდევ უფრო ზრდის

ბილინგვიზმის საჭიროებას მაგისტრანტებში. სტუდენტთა უმრავლესობის აზრით, ყველაზე მოთხოვნადი უცხო ენა არის ინგლისური. ცალკეული უნარების თვალსაზრისით გამოიკვეთა ერთგვარი განსხვავება სტუდენტებისა და დამსაქმებლების დამოკიდებულებებში – კერძოდ, დამსაქმებლებისთვის უფრო მნიშვნელოვანი აღმოჩნდა მოსმენისა და საუბრის უნარი წერისა და კითხვის უნარებთან შედარებით, ხოლო სტუდენტებისთვის კითხვის უნარია მეტად მნიშვნელოვანი.

თვისებრივი და რაოდენობრივი კვლევის შედეგად, გამოიკვეთა ყველაზე მოთხოვნადი უცხო ენა ინგლისურის სახით.

აღნიშნული მდგომარეობის კვალდაკვალ, მნიშვნელოვანია საპასუხო ღონისძიებების განხილვა და სამომავლო რეკომენდაციების ჩამოყალიბება. ენობრივი გამოწვევების საპასუხოდ, განათლების სისტემაში მიმდინარე რეფორმების სრულყოფის მიზნით, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ დაიწყო ახალი პროექტის - „ასწავლე და ისწავლე საქართველოსთან ერთად“ ("Teach and Learn with Georgia") განხორციელება, რომელიც საქართველოში ინგლისური ენის სწავლების განვითარებასა და ხელშეწყობას ითვალისწინებს. ასევე ბილინგვიზმის საჭიროების საპასუხოდ ქალაქ თბილისის მერიის ინიციატივით დაიწყო ახალი პროგრამა, რომელიც მოქალაქეებისთვის კომპიუტერულ უნარ-ჩვევებთან ერთად ითვალისწინებს ინგლისური ენის უფასო კურსებს, მერიის ინიციატივა ემსახურება მოქალაქეებისთვის ინგლისური ენის შესწავლას, რათა მათ გაუადვილდეთ შრომით ბაზარზე დასაქმება. ასევე, მნიშვნელოვან სიახლეს წარმოადგენს 2011 წლიდან ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების პირველი კლასის მოსწავლეებისთვის ინგლისური ენის სწავლება. ნებისმიერ სიახლეს გააჩნია თავისი დადებითი და უარყოფითი მხარეები. განათლების სამინისტროს მიერ დანერგილი სიახლეები, როგორც არის უცხოელი მასწავლებლების ჩამოყვანა და

პირველი კლასიდან ინგლისური ენის შესწავლა, საზოგადოების გარკვეულ ნაწილში კრიტიკის საგნად იქცა. არსებობს გარკვეული შიში იმისა, რომ მოზარდები მოექცევიან დასავლური ღირებულებების გაგვინის ქვეშ. ცხადია, ნებისმიერი ენა ატარებს გარკვეული ჯგუფის /ჯგუფების ღირებულებებს და მთლიან კულტურას. როდესაც ხდება რომელიმე ენის შემოტანა და გავრცელება, თავისთავად ხდება არა მხოლოდ ენასთან ზიარება, არამედ კულტურასთან დაახლოებაც. თუმცა ფაქტია, რომ ინგლისურის და სხვა უცხო ენების გარეშე არამცთუ საზღვრებს გარეთ, საქართველოშიც კი რთულია თავის დამკვიდრება შრომით ბაზარსა თუ აკადემიურ სფეროში. აღნიშნულთან დაკავშირებით მოვიშველიებთ ამერიკელი პროფესორის მარკ ვარშაუერის სიტყვებს: „თუ ჩვენ ჩავთვლით რომ 21-ე საუკუნეში ცენტრალური წინააღმდეგობა წარმოადგენილია გლობალურ ქსელებსა და ადგილობრივ, ლოკალურ იდენტობებს შორის, ინგლისური წარმოადგენს ორივესთვის ინსტრუმენტს. იგი აკავშირებს ადამიანებს მსოფლიოს გარშემო და ამ კავშირებს ანიჭებს მნიშვნელობას. თუ ინგლისური გავლენას ახდენს და შთაბეჭდილებას ახვევს თავზე ჩვენს სტუდენტებს, მაშინ ჩვენც მივცეთ მათ საშუალება, რომ ინგლისურის საშუალებით ხმა მიაწვდინონ მსოფლიოს (ვარშაუერი 2000).

იმისათვის, რომ ვიმსჯელოთ ინგლისური ენის მომავალზე, მნიშვნელოვანია, რომ განვაზოგადოთ ამ ენის მდგომარეობა და სტატუსი მოცემულ მომენტში. ინგლისური ენა დღეისათვის სათავეშია ძალაუფლების მხრივ, კრისტალის (1997) მონაცემებით, საერთაშორისო ორგანიზაციების გამოცემათა 85% ინგლისურია, როგორც ოფიციალურ ენაზე; კინო ბიზნესის 85% წარმოდგენილია ინგლისურ ენაზე, ზოგიერთ სამეცნიერო სფეროში, როგორც არის ლინგვისტიკა, აკადემიური ტექსტების 90% წარმოდგენილია ინგლისურად. უსაფუძვლოა ნებისმიერი წინასწარი განჭვრეტა იმისა, თუ როგორ განვითარდება კონკრეტული ენის

მომავალი, რადგან 50-100 წლის პერსპექტივაში ინგლისური ენის ადგილის ცალსახად წარმოდგენა შეუძლებელია, ეს დამოკიდებულია რიგ ფაქტორებზე, როგორც არის ეკონომიკის განვითარება, საბაზრო ცვლილებები, ცალკეული რეგიონების განვითარება, მაგალითად ჩრდილოეთი და სამხრეთ-აღმოსავლეთ აზია და ა.შ.

შეგვიძლია ვთქვათ, რომ მსოფლიოს მსგავსად საქართველოშიც ინგლისური ენა გახდა ლინგვისტური კაპიტალი მისი ეკონომიკური მიზნების გამოყენების ზრდის ტენდენციასთან ერთად. შესაბამისად ბილინგვიზმიც უფრო ფასეული გახდა. რადგან დასაქმება, განათლება, კომუნიკაცია და ტექნოლოგიების გამოყენება ინგლისურის გარეშე შეუძლებელი ხდება. თუმცა სამომავლოდ მკვლევრები პროგნოზს აკეთებენ იმასთან დაკავშირებით, რომ მსოფლიოში ენობრივი მრავალფეროვნების ტენდენცია დამკვიდრდება.

საქართველოსთვის, როგორც მსოფლიოს ნაწილისთვის, მნიშვნელოვანია, რომ განათლების ყველა საფეხურზე დაეთმოს ყურადღება ბილინგვიზმის განვითარებას, რათა მომავალ თაობას გაუადვილდეს გლობალურ და ლოკალურ კონკურენტულ შრომით ბაზარზე თავის დამკვიდრება. ბილინგვიზმის საჭიროება ორმაგად მნიშვნელოვანია საუნივერსიტეტო დონეზე, უმაღლესი სასწავლებლის დამთავრებისას სტუდენტებისთვის მთავარ ამოცანას წარმოადგენს დასაქმება. ხოლო უშუალოდ სასწავლო პროცესში აკადემიური წარმატება დიდწილად არის დამოკიდებული თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურაზე, რომელიც ძირითადად უცხოენოვანია. მისასაღებელია ის ინიციატივები, რომელიც გამოიკვეთა უნივერსიტეტში კვლევის შედეგად. თუმცა მნიშვნელოვანია, რომ ენის სწავლების პროცესში, აქამდე თუ ცენტრში თავად ენა და მისი ბუნება იდგა, ამ ეტაპზე ფოკუსირება მოხდეს შემსწავლელზე. დღეისათვის დამკვიდრებულია ტერმინი „English for Special Purposes“ (ESP), რომელიც ითარგმნება, როგორც „ინგლისური სპეციალური მიზნებისათვის.“ ეს უკა-

ნასკნელი კონცეფცია მიბმულია ენის შემსწავლელის მიზნებზე, ანუ ენის შემსწავლელი ენას უნდა სწავლობდეს არა „ენის კულტურისათვის, არამედ სპეციალური მიზნებიდან გამომდინარე“. ამგვარად, სასწავლო პროცესი დაფუძნებული უნდა იყოს იმ საჭიროებებზე, რომელიც მიზანშეწონილია, რომ მაქსიმალურად ახლოს იყოს რეალურ საჭიროებებთან. აქედან გამომდინარე, სასწავლო კურსი, მორგებული უნდა იყოს სასწავლო ამოცანებზე. ცხადია, ენის კურსი, პროგრამა, თუ კონკრეტული სილაბუსი, მნიშვნელოვანია როგორც შემსწავლელთათვის, ასევე დამსაქმებელთათვის.

კვლევის ძირითადი შედეგების საფუძველზე მნიშვნელოვანი იქნება შემდეგი რეკომენდაციები:

აუცილებელია დამსაქმებლებისა და უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების მჭიდრო კავშირი.

ბილინგვიზმის საჭიროება უნდა დადგინდეს საფაკულტეტო და სპეციალობების მიხედვით, რათა მოხდეს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმების შემუშავება სპეციალური მიზნებიდან გამომდინარე.

სტუდენტები აკადემიური ლიტერატურის დეფიციტს განიცდიან, რაც რიგ შემთხვევაში მათ ზღუდავთ სასწავლო პროცესის ნაყოფიერად წარმართვაში, ამიტომ მნიშვნელოვანია თარგმანების უზრუნველყოფა, ან თავად სტუდენტების ენობრივი მდგომარეობის ამაღლება.

ენის კურსის შექმნისას კარგი იქნება თუ ცალკეული უნარების განვითარებას მიექცევა ყურადღება დარგის სპეციფიკიდან გამომდინარე.

ინგლისურთან ერთად ყურადღება უნდა მიექცეს სხვა ევროპულ და მათ შორის აზიურ ენებსაც, რადგან სამომავლო ტენდენციები მიმართულია ენობრივი მრავალფეროვნებისკენ.

ბიბლიოგრაფია

- ასათიანი, 2008 - ა. ასათიანი, უმაღლესი სკოლის პედაგოგიკა, თბილისი, 2008
- ბეიკერი, 2010 - კ. ბეიკერი, „ბილინგვიზმისა და ბილინგვიზური განათლების საფუძვლები“, „სამოქალაქო ინტეგრაციისა და ეროვნებათშორისი ურთიერთობების ცენტრის“ 2010 წლის ქართული ვერსიის გამოცემა.
- ხარისხის უზრუნველყოფის გზამკვლევი. განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, 2009;
- წულაძე, 2008 - ლ. წულაძე, რაოდენობრივი კვლევის მეთოდები სოციალურ მეცნიერებებში, 2008.
- მაკკეი, 2004 – Mackey, P. The future englishes of the world: one lingua franka or many? . 2004
<http://www.englishaustralia.com.au/>
- მეხია, 2003 – Mejia , A.M., Power, prestige and bilingualism, 2003
<http://www.humanities.tsu.ge/images/stories/enebi.pdf>
- www.hr.com.ge
- www.jobs.ge
- www.tbcbank.ge
- www.tbilisi.gov.ge
- www.tlg.gov.ge

Irina Bagauri

*Centre for Civil Integration
and Inter-Ethnic Relations*

Bilingualism and Georgia in the global context

ABSTRACT

The aim of present article is to introduce to the society the needs analysis of bilingualism and foreign languages in terms of employment and academic purposes in Georgian context. In the main area of the article is described the research in the framework of the issue. Due to complexity of the issue both the Qualitative and Quantitative Research methods were used. The objective of the study was to determine relations between labor market and educational system in linguistic context and to emphasis the problems. The representatives of „TBC BANK“, hotel „AMBASSADOR“ program „VACANCY“ and Tbilisi State University were involved in the Qualitative research. Master's students of Tbilisi State University according to the faculties were interviewed within the quantitative research.

The final part presents the survey results and future recommendations. As Qualitative as well as quantitative research results showed a great demand of bilingualism for both employment and academic purposes.